

tas, eodem instanti, quo ex Virgine procreata fuerant, assumpta sunt a Verbo divino, quam actione distincta, ita dici potest Verbum in hoc sacramento consecrari, quia caro Christi, quæ hic conficitur, non terminat actionem verborum, ut in se subsistens, sed in Verbo; nam in eodem instanti, in quo incipit esse sub speciebus, incipit esse unita Verbo. Patet consequentia a paritate rationis, quia utraque est actio substantialis, quæ per se tendit ad rem subsistentem, et ideo illam proprie denominat, præsertim, quia nihil includit repugnans Verbo divino secundum se, sicut creatio; eo vel maxime, quod licet ex vi verborum non significetur totus Christus, tamen de facto semper totus Christus constituitur sub speciebus per actionem verborum; et ideo recte dicitur consecrari, quia hoc nihil aliud est, quam per actiones verborum in sacramento constitui; quod autem de Christo simpliciter dicitur, potest etiam dici de Verbo. Atque hoc certius et notius est de illis denominationibus, quæ supponunt consecrationem jam factam, ut sunt manducari, moveri, etc.

9. Tertio ex dictis constat, quid sit dicendum de divinitate, prout significat proprie naturam divinam ratione distinctam a Verbo. Dicendum est enim, esse speciali modo in hoc sacramento, ut est certum ex definitione Concilii Tridentini dicentis, divinitatem hic esse ratione admirabilis unionis inter ipsam, et humanitatem. Nam, licet dixerimus, sub divinitate Verbum comprehendi, non excludenda est, neque excludi potest ipsa natura, quæ propriissime divinitatis voce significatur. Et ex re ipsa sumitur clara ratio, quia Verbum divinum intime et essentialiter includit divinitatem. Item, quia Christus dicitur subsistens in dupli natura, divina, et humana. Item, quia licet per unionem hypostaticam proxime divina natura unita sit substantiæ divinæ, hinc tamen simul ac necessario effectum est, ut duæ naturæ unitæ sint in una subsistentia Verbi; non ergo potest hic esse totus Christus, et Verbum, ratione unionis, quin sit etiam ipsa divinitas. Unde etiam concluditur, non esse hic ex vi verborum, sed per concomitantiam medianam secundum rationem, ad eum modum, quo unio hypostatica dicitur terminata immediate ad subsistentiam relativam, et consequenter ad naturam absolutam; sic enim concomitantia, quæ in hac unione fundatur, proxime et immediate est respectu Verbi, consequenter vero, respectu divinæ naturæ.

ARTICULUS III.

Utrum sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini (4, dist. 10, art 3, quæst. 3, et dist. 12, quæst. 1, art. 3, quæst. 2, ad 3; et 4 cont., c. 67. Et Quodl. 4, art. 8, corp., fin.).

4. Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod non sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini. Species enim illæ dividuntur in infinitum. Si ergo Christus totus est sub qualibet parte specierum prædictarum,

40. Pater et Spiritus Sanctus sunt per concomitantiam in Eucharistia, sed non sicut Verbum. — Quarto et ultimo constat ex dictis, quid dicendum sit de Pater et Spiritu Sancto, an, scilicet, speciali titulo et ratione adsint in hoc sacramento; hoc enim dubium expediendum est ex alio principio posito in 1 tomo, tractatu de Incarnatione, videlicet, quamvis unio hypostatica nullo modo terminata sit ad Patrem, vel Spiritum Sanctum, nihilominus ratione illius effectum esse, ut Pater et Spiritus Sanctus speciali modo, ac titulo sint in Christi humanitate, vel quia in ea singulariter operantur, vel quia necessario ibi adsunt, ubi adest divinitas; cum ergo præsens concomitantia tota fundetur in hypostatica unione, predicto modo et ratione extendi potest ad has personas, et nulla alia via. Unde nec verba habent ullam vim, ut speciali modo hic eas constituent, nec per sacramentales species significantur, nec ab actionibus sacramentalibus denominantur; non enim Pater offertur, aut Spiritus Sanctus manducatur, quia haæ personæ non sunt unitæ humanitatæ per modum suppositi, licet propter naturalem connexionem, quam habent cum persona Verbi, mediante divina natura, necessario sint ubi est illa, non tamen terminando eamdem unionem, in qua prædictæ denominations fundantur. Quocirca, licet Pater et Spiritus Sanctus ob rationem superius factam dici possint esse hic per concomitantiam, aliter tamen, quam Verbum et divinitas; nam Verbum est immediate tanquam proprium suppositum humanitatis; divinitas vero secundum rationem quidem mediate, secundum rem autem immediate, quia est idem cum Verbo, et in illo vere est humanitati unita; Pater autem et Spiritus Sanctus omnino mediate, etiam secundum rem; realiter enim distinguuntur a Verbo, et ideo cum humanitate non habent unionem realem, sed solum intimam præsentiam, ratione jam dicta.

sequeretur, quod infinites esset in hoc sacramento, quod est inconveniens; nam infinitum repugnat non solum naturæ, sed etiam gratiæ.

2. Præterea, corpus Christi cum sit organicum, habet partes determinate distantes; est enim de ratione organici corporis determinata distantia singularum partium ab invicem, sicut oculi ab oculo, et oculi ab aure. Sed hoc non posset esse, si sub qualibet parte specierum esset totus Christus; oportet enim, quod sub qualibet parte esset qualibet pars, et ita ubi esset una pars, esset et alia. Non ergo potest esse, quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiæ, vel vini contenti in calice.

3. Præterea, corpus Christi semper veram retinet corporis naturam, nec unquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est, ut sit quantitas positionem habens, ut patet in Prædicamentis (cap. de Quantitate). Sed ad rationem hujus quantitatis pertinet, quod diverse partes in diversis partibus loci existant. Non ergo potest esse (ut videtur), quod totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

Sed contra est, quod August. dicit in quodam sermone (refertur de Consec., d. 4, c. Singuli): Singuli accipiunt Christum Dominum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex supra dictis patet (art. 4 hujus quæst., et art. præc.), quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiva ex vi realis concomitantia, ideo corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est, per modum, quo substantia est sub dimensionibus; non autem per modum dimensionum, id est, non per modum illum, quo quantitas dimensiva alicujus corporis est sub quantitate dimensiva loci. Manifestum est autem, quod natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur, sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, et sub qualibet parte panis est tota natura panis. Et hoc indifferenter, sive sint dimensiones actu divisæ (sicut cum aer dividitur, vel panis secatur), vel etiamsi sint actu indivisæ, divisibilis vero potentia. Et ideo manifestum est, quod totus Christus est sub qualibet parte specierum panis, etiam hostia integra manente, et non solum, cum frangitur, sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine quæ appareat in speculo, quæ appetit una in speculo integro, in speculo autem fracto appetit singulæ in

in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile, quia multiplicatio hujusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diversas reflexiones ad diversas partes speculi; hic autem non est nisi una consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

Ad 1 ergo dicendum, quod numerus sequitur divisionem. Et ideo, quamdiu quantitas manet indivisa actu, neque substantia alicujus rei est plures sub dimensionibus propriis, neque corpus Christi sub dimensionibus panis, et per consequens, neque infinites, sed toties in quot partes dividitur.

Ad 2 dicendum, quod illa determinata distantia partium in corpore organico fundatur super quantitatem dimensiva ipsius; ipsa autem natura substantiæ precedit etiam quantitatem dimensivam. Et ideo, quia conversio substantiæ panis directe terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum propriæ et directe est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero, sed non secundum hanc distantiam comparata ad hoc sacramentum, sed secundum modum suæ substantiæ, sicut dictum est (in corp. art.).

Ad 3 dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundum quantitatem dimensivam. Dictum est autem (in corp., et art. 4 hujus quæst.), quod corpus Christi comparatur ad hoc sacramentum, non ratione quantitatis dimensivæ, sed ratione suæ substantiæ, sicut dictum est (in corp. art.).

De materia hujus articuli multa dicta sunt in superioribus, disp. 48, ubi præcipue tractavimus omnia, quæ in solutionibus argumentorum tangit D. Thom.; cætera expomus disputat. sequente.

DISPUTATIO LI.

DE HIS QUÆ SUNT SUB SINGULIS PARTIBUS
SPECIERUM PANIS ET VINI.

Disputat. 44 de Eucharistia. — Diximus, totum Christum esse sub singulis speciebus panis et vini; quia vero ipsæ species extensæ sunt, partes habent; ideo necesse est, ut de ipsis etiam dicamus; quia vero haæ partes specierum esse possunt, vel divisæ, ut sunt partes hostiæ post fractionem, vel continuæ, ut ante fractionem, quando aliquo indivisiibili termino copulantur, ideo dicemus prius

de partibus divisis, quia in eis res est clara; deinde de continuis; ac tandem de ipsis indi-
visibilis terminis quantitatis.

SECTIO I.

An totus Christus sit sub singulis partibus specierum,
post earum divisionem.

1. Hæc quæstio videri potest superflua, suppositis his quæ in præcedente disputa-
tione dicta sunt; ostendimus enim, totum
Christum esse sub singulis speciebus sacra-
mentalibus panis, et vini; quod de singulis
individuis harum specierum necessario intel-
ligendum est, quia nec Christus esse potest
sub speciebus in communi seu abstracte
sumptis; neque est major ratio de uno earum
individuo, quam de alio; est ergo sub omnibus;
sed hoc ipso, quod partes specierum
sunt actu divisæ, jam non sunt partes; sed
tot sunt individua, quot per divisionem re-
sultant; ergo nullus est locus quæstioni pro-
positæ; constat enim ex superiori resolutione
ita debere esse Christum sub his partibus di-
visis, quemadmodum est sub singulis indivi-
duis specierum sacramentalium.

2. Ut ergo quæstionis ratio et difficultas
aperiatur, advertendum est, tribus modis
accidere posse, species sacramentales panis
et vini esse actu divisæ: primo ante conse-
crationem et in consecratione ipsa, ita ut
distinctis etiam consecrationibus, seu verbo-
rum prolationibus consecratae fuerint, quo-
modo sunt distinctæ duæ hostiæ in distinctis
sacrificiis consecratæ, et de his potissimum
intelligitur doctrina tradita in præcedente
disputatione, et de eis maxime procedit ratio
dubitandi hic facta. Et accedit alia, quod per
quamlibet formam totum Christi corpus, vel
sanguis indicatur.

3. Secundo modo contingit, species esse
actu divisæ ante consecrationem, atque etiam
dum consecrantur, in ipsa tamen consecra-
tione unica forma consecrari, ut quando sa-
cerdos unica verborum prolatione plures
hostias, vel plures calices consecrat; et de
his potest jam esse nonnulla major dubitandi
ratio, quia in hoc casu magis videntur hæ
species partes unius sacramenti, quam in
priori; nam licet ea consideratione, qua in
superioribus dicebamus totum Eucharistiae
sacramentum esse unum tantum, possunt
quamlibet hostiæ actu divisæ, et seorsim con-
secratæ, dici partes unius sacramenti, tamen

secundum se singulæ species illarum sunt in-
tegræ et totales, quantum in præsenti mate-
ria esse possunt; at vero in hoc posteriori
casu magis videntur partes unius sacramenti,
quia unica forma informantur. Unde etiam
fit, ut per eam formam semel tantum indice-
tur, seu significetur totus Christus, ut sub
illis omnibus speciebus contentus; et ideo
major esse potest dubitandi ratio, an sub
omnibus illis speciebus simul sumptis totus
Christus simul actu contineatur, vel toties,
quot sunt species actu divisæ. Nihilominus
in hoc etiam casu certissima est resolutio
superius tradita, totum scilicet Christum esse
sub hujusmodi speciebus singulis, ut a fortiori
constabit ex his, quæ in tertio punto dice-
mus. Et declaratur breviter, quia sub singu-
lis speciebus actu divisæ est aliquid corporis
Christi; ergo est totus Christus. Antecedens
constat, quia illæ omnes species manent con-
secratae, ut de fide constat ex usu Ecclesiæ,
et ex facto Christi, quia unica verborum
prolatione totum consecravit panem, quem
discipulis distribuit, et ut supra diximus,
prius panem ipsum in frusta divisit, vel si
prius consecravit, et postea divisit, a fortiori
idem inferri potest, ut jam dicam; ergo sub
omnibus illis speciebus sic consecratis non
manet substantia panis, sed corpus Christi.
Consequentia vero probatur, tum ex dictis
de præsentia sacramentali corporis Christi,
quæ natura sua, ita est indivisibilis, ut ibi
totum constitutat, ubi partem; tum ex dictis
de concomitantia, quia non potest corpus
Christi esse in frusta divisum, saltem propter
incorruptibilitatem suam, et realem partium
unionem; tum denique quia non est major
ratio cur una pars corporis sit sub his specie-
bus, quam alia; est ergo totum corpus sub
singulis. Neque contra hoc obstat ratio du-
bitandi posita, tum quia licet hujusmodi hos-
tiæ, seu species distinctæ per eamdem for-
mam consecrantur, tamen quatenus disconti-
nuæ sunt, et panis sub eis existens erat
quoddam totum, dici possunt integra quædam
individua specierum sacramentalium, saltem
physice, et ideo necesse est, sub illis totum
Christum contineri; tum etiam quia licet ve-
rum sit, illas esse partes unius sacramenti,
hoc ipsum est, quod contendimus, adesse
totum Christum in partibus actu divisis. Ne-
que etiam refert, quod per unicam formam
semel tantum in tota materia totus Christus
designari videatur, quia ex vi talis formæ
manent singulæ hostiæ consecratæ, et ideo

de singulis tota forma verificatur, quia per
totam illam, et per efficientiam ejus conse-
crantur. Unde fit, ut pronomen, *hoc*, quam-
vis totam illam materiam demonstret per
modum unius cibi, tamen ex Christi institu-
tione et debita ministri intentione non solum
designet totam collectionem, sed etiam quam-
libet partem ejus; ita ut illa sit veluti indivi-
sibilis forma, tota in toto, et tota in singulis
partibus suo modo existens, et veritatem ha-
bens, ut magis ex sequentibus patebit.

4. *Divisa hostia post consecrationem, in
singulis partibus manet Christus.* — Tertio
modo contingit, species esse actu divisæ so-
lum post consecrationem, ut quando una hos-
tia continua, vel unus calix prius consecra-
tur, et postea frangitur seu distribuitur in
plures; et tunc adhuc videtur esse major du-
bitandi ratio, quia illæ species ex vi prioris
consecrationis non fuerunt species totales et
integræ, et ideo ex principiis positis disputa-
tione præcedente non satis videtur colligi in
singulis earum esse totum Christum. Nihilo-
minus de fide etiam certum est, sub singulis
partibus hujusmodi totum Christum contineri.
Hoc enim sensu definit hanc veritatem Conc.
Trident., sess. 43, can. 3, dicens, sub una
quaque specie, et sub singulis cuiusque spe-
ciei partibus, separatione facta, totum Chri-
stum contineri; quod prius docuerat Concil.
Florent. in decreto Eugenii, et habetur etiam
in c. Singulis, quod hic citat D. Thom. in ar-
gumento Sed contra, ex Augustino; est autem
Ambrosii, vel Hieronymi, vel incerti auctoris,
ut in decreto Gregoriano notatur. Ubi alia
decreta referuntur, cap. Qui manducat, cap.
Ubi pars, ubi Hilarius P. dicit, figuram hujus
mysterii precessisse in manna, de quo dicitur:
Qui plus collegerat, non habuit amplius,
neque qui minus paraverat, habuit minus; non
enim est quantitas visibilis in hoc æstimanda
mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis.
Unde Basilius in epist. ad Cæsaream Patri-
tiam: *Idem est, inquit, virtute, sive unam*
partem quis accipiat, sive plures; et Eusebius
Emiss., hom. 5 de Pasch.: *Eucharistæ*
*sanc*tæ* perceptio non in quantitate, sed in vir-
tute consistit; nam corpus, sacerdote dispen-
sante, tantum est in exiguo, quantum esse*
constat in toto; et alia congerit Canisius in
Catechismo, tit. de Euchar., § 8. Ratio vero
est, quia post hujusmodi divisionem et separa-
tionem factam, aut Christus desinit omnino
esse sub illis partibus divisis, aut pars corporis
ejus sub una specie, et pars sub alia,
aut totus Christus sub singulis; primum et
secundum dici non possunt; ergo necessario
dicendum est tertium. Probatur prima pars
minoris, primo ex facto Christi juxta proba-
bilem opinionem asserentem, prius conse-
crasse, postea fregisse; quod saltem in spe-
ciebus calicis videtur omnino certum; non
enim duodecim calices consecravit, nec in
eodem calice toties consecrationem repetivit,
sed unica consecratione eam quantitatem vini
in uno calice consecravit, quæ omnibus suffi-
ceret, quibus propterea dixit, *Accipite et di-
vidite inter vos;* singuli ergo sumendo par-
tem specierum a reliquis partibus dividebant,
et tamen verum Christi sanguinem sumebant;
ergo, per divisionem non amittunt species
consecrationem, sed sub eis divisi corpus et
sanguis Christi manent. Hoc etiam confirmat
usus Ecclesiæ, nam in primis in Missa frangi-
tur hostia, et nihilominus post fractionem
quælibet pars consecrata manet, alioqui sa-
cerdos postea non acciperet corpus Christi;
similiter, solet frangi ad communicandos
fideles; reliquæ etiam, seu minimæ particu-
læ, que interdum ab hostia consecrata ca-
dunt et separantur, magna veneratione ser-
vantur, tanquam Christi corpus continentes.
De qua re multa in superioribus ex antiqua
traditione adduximus. Ratio denique est, quia
dum consecratur hostia integra, omnes ejus
partes etiam consecrantur; neque enim pos-
set consecrari totum, non consecratis parti-
bus integrantibus ipsum, ut per se constat;
sed per solam divisionem non amittunt par-
tes consecrationem, tum quia si in initio
ipsius consecrationis divisio jam facta fuisse
non impidiret, quominus fieret omnium illarum
consecratio; ergo nec postea impidire po-
test, quominus conservetur; tum etiam quia
si sub illis accidentibus esset substantia panis,
licet fieret divisio, sub singulis partibus divi-
sis conservaretur panis substantia; ergo etiam
conservatur corpus Christi. Patet consequen-
tia ex quodam principio supra posito, et pro-
bato disput. 46, tamdiu corpus Christi sub
speciebus consecratis manere, quamdiu sub
eisdem naturaliter posset substantia panis
conservari. Altera autem pars minoris facile
probari potest ex dictis in secundo punto,
quia nec corpus Christi potest esse in partes
divisum, neque etiam posset reddi ratio, ob
quam magis una pars esset sub una parte
speciei, quam alia, quod evidentius constabat
ex sectione sequente; hoc enim pendet ex his
quæ ibi dicemus; ita enim manet Christus in

partibus divisis specierum, sicut antea erat in eisdem conjunctis.

5. *Dubium.* — *Major.* — Solum potest hic oriri dubium, si pars aliqua specierum tam minima separaretur, ut sub ea non posset naturaliter substantia panis et vini conservari. Quae res pendet ex alia philosophica quaestione, an hujusmodi entia naturalia homogenea terminentur ad minimum; nam supposita opinione hoc affirmante, recte dicitur consequenter sub tali particula non manere Christi corpus; neque hoc repugnat superius dictis, quia illa particula proprie non esset pars specierum panis; supponendo autem, ut fortasse verius est, non dari terminum minimum in hujusmodi rebus, Major in 4, d. 41, quæst. 3, adhuc docet posse separari tam minimam particulam specierum, ut sub ea non possit conservari corpus Christi, quamvis posset conservari substantia panis; ut, v. gr., si tam sit minima, ut nullo sensu percipi possit. Sed haec sententia est falsa, et præter generalem doctrinam fidei, seu quedam exceptio ejus sine fundamento; nam illud de perceptione sensus, est valde per accidens; nam satis est, quod illa res sit per se et natura sua sensibilis, ut dictum est supra, disp. 43, sect. 7.

SECTIO II.

Utrum sit totus Christus sub singulis partibus inter se continuus.

4. *Prima sententia.* — *Secunda sententia.* — *Impugnatur haec sententia quatenus a prima differt.* — Prima opinio est, in una hostia integra semel tantum esse totum Christum, et partibus hostiæ non totum corpus, sed partes ejus respondere. Tribuitur Altisiodorensi, lib. 4 Sum., tract. 5, cap. 4, sed excusari posset, quia solum dicit, ante fractionem per se esse Christum in toto, et non in partibus, post fractionem vero per se etiam esse sub singulis partibus divisis. Hanc vero opinionem plane supponit Albertus in 4, dist. 43, art. 41; non enim probat, ante divisionem, non esse totum Christum sub singulis partibus specierum, sed id potius supponit; et rationem inquirit cur post divisionem sit totus in singulis partibus; et non afferat aliam rationem, nisi quia ante divisionem solum significatur Christus per species continuas per modum unius cibi, et ideo semel tantum est sub illis; post divisionem vero significatur, ut plures cibi, et ideo oportet, ut plures

etiam sit sub talibus speciebus. Confirmari hoc potest, quia hoc satis est ad veritatem formæ, et ad omnem doctrinam fidei; non enim sine causa Concilia supra citata addunt illam particulam, *separatione facta*, et aliqui hoc modo fit hoc mysterium facilius, et intelligibilius, quia non cogimur dicere corpus quantum esse totum in toto, et totum in qualibet parte, absque ulla extensione in ordine ad locum, quod in hoc mysterio est difficilimum intellectu. Secunda sententia est, ante divisionem esse Christum in toto, et totum in singulis partibus, que tantam habent quantitatem, ut si separarentur a toto, posset in eis conservari substantia panis, in illis vero partibus minimis semel tantum esse Christum totum in toto, et partem in parte minore minima separabili. Tribuitur Alex. Alens., 4 part., quæst. 40, memb. 3, art. 5; et Bonav. in 4, d. 40, art. 4, quæst. 4; Gabr., lect. 80 in can., dub. 4, in fine; qui dicunt, totum Christi corpus non esse infinites in hoc sacramento, sed in aliquo numero finito, quia minima, ex quibus constat tota hostia, sunt in aliquo numero finito. Et ita haec opinio, in eo, in quo cum præcedente convenient, habet idem fundamentum, nam excusat prædictum inconveniens, et non admittit corpus absolute esse totum in toto, et in qualibet parte; neque quod sit omnino inextensem in loco. Quoad id vero, in quo haec sententia differt a præcedente, fundari potest, quia in ea parte, sub qua totus Christus potest post separationem conservari, est etiam totus ante separationem, quia separatio non mutat consecrationem, ut dicimus; sed potest totus conservari in parte minima separata: ergo. Et hinc etiam potest altera pars probari, quia sub ea parte, sub qua non potest totus Christus conservari post separationem, neque etiam est totus ante separationem, propter eamdem rationem. Et præterea, quia ibi non potest esse substantia panis per modum totius; ergo neque etiam est, cur ibi sit totus Christus. Sed haec sententia in eo, in quo a præcedenti differt, supponit falsam philosophicam sententiam de minimo naturali in homogeneis; et adhuc illa supposita, non est verisimilis, tum quia illa minima possunt infinitis modis designari, præsertim in pane et vino, quæ homogenea sunt, quia illa minima inter se communicant in partibus, quæ omnes sunt ejusdem rationis. Unde non potest assignari ratio, cur totus Christus sit potius in hoc minimo, quam in illo, seu in tot minimis designatis ho-

modo, potius quam in alio; tum maxime quia quando dividitur hostia, possunt dividi illa minima, quia pars minima conservari potest alii unita; imo semper necesse est, ut aliquod minimum dividatur secundum aliquam designationem. Finge etiam hostiam constare tribus aut quinque minimis, et dividi postea in partes æquales; conservatur ergo postea corpus Christi in tota illa quantitate ex minimo et dimidio constante, quia in tota illa substantia panis conservaretur; si ergo in uno minimo est semel totum Christi corpus, quomodo erit sub alia dimidia parte minimi? Itaque haec posterior opinio incidit in omnes difficultates prioris opinionis, et auget præterea multas, quibus satisfacere non potest; nam contingere sæpe potest, ut fractio hostiae fiat dividendo illa minima, in quibus juxta hanc opinionem corpus Christi est totum in toto, et pars in parte; quare necesse erit, aut post divisionem Christi corpus secundum aliquam partem esse sub aliqua parte specierum absque integritate et conjunctione aliarum partium suarum, vel certa ratione divisionis mutare totum modum existendi, quem in illis minimis habebat; et adhuc hoc non satis erit, quotiescumque hostia, quæ manet integra, non constat præcise ex tot minimis, sed præterea includit aliquam quantitatem minorem minima, quia dici non poterit, quomodo in illa sit corpus Christi. Supposita ergo aliqua extensione corporis Christi sub speciebus consecratis, minus verisimiliter loquitur haec sententia, quam præcedens.

2. *Christus in quibuslibet partibus hostiæ consecratæ, quantumvis exiguis, totus existit.* — Dicendum vero est, ante divisionem specierum sacramentalium totum Christum esse in tota quantitate et totum sub singulis partibus quantumvis minimis, et ejusdem quantitatis. Haec est sententia communis Theologorum; tenet D. Thom. hic; Scotus, Richard., Palud., Major, et alii in 4, dist. 40; Marsil., quæst. 7, art. 4; Henric., Quodlib. 4, quæst. 5; Egid., Quodlib. 4, quæst. 4; Hervæus, Quodlib. 4, art. 3; Gabr., lect. 43 in can.; et idem sentit Hugo Vict., lib. 2 de Sacram., part. 8, cap. 44; Innoc., lib. 4 de hoc myst., c. 8. Favet Concil. Trident., nam licet can. 3 addat particulam illam, *separatione facta*, tamen cap. 3, ubi eamdem tradit doctrinam, illam omittit, simpliciterque dicit: *Totus et integer Christus sub panis specie, et sub qualibet ipsius speciei parte, totus item sub vini specie, et sub ejus partibus existit.* Fa-

vent denique varia decreta citata ex dist. 2, de Consec., in quibus haec veritas absolute, et sine prædicta limitatione docetur; et præsertim prædictum cap. Ubi pars; ibi enim generatim dicitur, totum Christi corpus adesse ubi est pars ejus; sed ante divisionem sub qualibet parte specierum est aliqua pars corporis Christi; ergo ibidem est totum Christi corpus.

3. Rationes autem hujus veritatis variæ traduntur. Prima potest sumi ex dictis supra, disput. 48, quia Christum existere hoc modo in sacramento, non est impossibile, ut ibi ostensum est, quia extensio in ordine ad locum est omnino extra rationem quantitatis, posterior illa, atque adeo separabilis ab illa; de quo late Scot. dist. 40, quæst. 4, ubi variæ rationes congerit, quæ hoc, ad summum, suadent; non tamen hoc sufficit ad inferendum quod intendimus, quia etiam fuit possibilis alijs modus, quem prima sententia docet, ut ex dictis in eadem disputatione constare potest. Et ideo addendum ulterius est, hoc non solum esse possibile, sed etiam decentius magisque consentaneum principiis fidei. Hoc autem probatur, quia alias Christus esset extensus in ordine ad locum sub minori, et homogenea quantitate; hoc autem fieri non potuit conveniente, ac decente modo: ergo.

Sequa per se constat ex declaracione aliarum opinionum, quia nihil aliud est esse extensem in ordine ad locum, quam habere totam quantitatem in tota quantitate loci, et partem in parte; minor vero probatur, quia, si magna quantitas corporis est sub minima quantitate specierum, necesse est, quod aliquæ partes corporis Christi sint per condensationem aut penetrationem ad eundem locum redactæ, licet aliae inter se loco distent, quia alias impossibile esset, majorem quantitatem in minimo spatio collocari, sed solum in adæquato, quod natura sua nata est occupare; non enim alia de causa illud naturaliter occupat, nisi quia tot partibus aequalibus constat, et qualibet eorum nata est occupare tantum locum distinctum a loco alterius; si ergo totum hoc integre servatur, impossibile est grande corpus ad minus spatium reduci; necesse est ergo, ut partes aliquæ illius corporis, vel condenserintur, vel in eodem spatio penetrerintur. Primum autem horum, scilicet, condensatio, repugnat incorruptibilitati corporis Christi, et naturali dispositioni ejus; secundum autem etiam includit imperfectiōnem, nam cogitur contraria opinio admittere

id, quod vitare intendebat, nimirum, quod partes corporis quanti inter se loco non dissent; et alicui hoc ipsum fieri dicit modo maxime materiali, et imperfecto. Atque idem argumentum fieri potest, si ponamus, fieri consecrationem unius panis majoris quantitatis, quam sit corpus Christi; ut enim corpus Christi totam illam quantitatem occupet per unam tantum praesentiam extensam, necesse est, aut corpus ipsum Christi rarefieri in se, aut alias partes ejus constitui in pluribus locis partialibus, et sibi adaequatis; aliter enim concipi non potest. Accedit, quod cum species panis sint homogeneae, et nullam habeant determinatam figuram, sed possint esse, vel circulares, vel angulares, etc., corpus autem Christi sit heterogeneum, et determinatae figure, fieri non potest, secundum commensurationem et extensionem localem adaequate sibi respondeant, nisi corpus Christi, seu aliquae partes ejus in se mutantur, et indecente modo constituantur, ut possit totum ad figuram circularem adaequate redigi, aut ut possit plures angulos panis implere, et alia hujusmodi. Possunt etiam hic afferri incomoda supra illata de variis positionibus corporis physici in ordine ad locum, et de situibus indecentibus, etc. Denique si hoc dicatur, nulla potest reddi ratio, cur una pars corporis Christi sit potius in hac parte specie rum, quam in alia, aut cur partes quedam corporis inter se penetrantur, et non aliæ, sed totum revocandum erit ad Christi bene placitum.

4. Secunda ratio principalis sumi potest ex dictis sectione præcedente, nam post divisionem Christus totus est in singulis partibus; ergo ita erat ante divisionem; sed licet divisio procedat in infinitum, semper totus Christus erit in quibuscumque partibus divisi; ergo etiam ante divisionem totus Christus est in singulis partibus, quæ in infinitum di vidi possunt; probatur utraque consequentia, quia sola separatio non mutat consecrationem, nec constituit corpus Christi, vel aliquam partem ejus, ubi antea non erat. Atque idem argumentum e contrario fieri potest de continuitate; nam contingit, duas species consecratas in duplice calice, in uno conjungi et copulari; prius autem erat totus Christus in singulis illis speciebus; ergo et postea; nam propter solam continuationem non amittit Christus praesentiam, quam antea habebat, nec mutat illam. Respondere quis potest, separationem esse conditionem sine qua non,

ut Christus habeat repetitam praesentiam speciebus. Sed hoc est mere gratis et voluntarie dictum; nulla enim ratio hujus necessitatis afferri potest. Quod præterea in hunc modum declaratur: nam sumpta hostia integra, potest sacerdos solam dimidiam ejus partem consecrare, ut supra dictum est; tunc ergo esset totus Christus sub illa dimidia parte; ergo, ut sit totus Christus in aliqua parte hostiae, non oportet, ut sit actu divisa. Rursus posset ibidem idem sacerdos alteram partem denuo consecrare; ergo etiam in illa esset totum corpus Christi, quia hoc etiam exigit veritas formæ; esset ergo totus Christus in singulis illarum partium, quamvis continuis. Idemque argumentum de quibuscumque aliis partibus fieri potest, quia quod per plures consecrations intelligitur fieri posse circa eamdem materiam continuam, intelligendum est fieri posse per unam, quia tam efficax est una forma cadens in totam aliquam materiam, sicut plures, in pluribus hostiis divisis, quæ tam efficaciter et integre una forma consecrantur, sicut multis, ut ex dictis in præcedente sectione constat.

5. Unde adjungi potest tertia ratio, fundata in vero sensu verborum formæ, et ex modo conversionis, quæ ex efficacia eorum fit ex pane et vino, quæ est materia remota in se homogenea, et ejusdem rationis in omnibus suis partibus. Verba enim æque cadunt in totam hanc materiam, et in quamlibet partem ejus, et vi sua convertunt illam in corpus Christi; ergo æque convertunt illam totam, et quamlibet partem ejus in totum corpus Christi; ergo est totum corpus Christi in tota illa materia, et in qualibet parte ejus. Major declaratur, nam quando profero, *Hoc est corpus*, etc., per illud pronomen æque designo totam hanc quantitatem panis, ut continentem corpus Christi, nec magis designo unam partem, ut continentem caput, quam pedes; et sic de cæteris partibus; hoc ergo appello, indifferenter designare totum et partes. Hinc autem probatur prima consequentia (cætera enim omnia clara sunt): primo, quia non est major ratio, cur una pars substantiæ panis convertatur in hanc partem corporis Christi potius, quam in aliam, v. gr., in caput potius, quam in pedes, etc. Neque hoc potest ex intentione ministri determinari, ut per se manifestum est; absurdum est autem expectare semper, ut a Deo determinetur, cum effectus sacramentorum ex institutione certi debeant esse et definiti. Secundo, quia sacra-

mentorum effectus significationi respondent, ac proportionati sunt; species autem sacramentales significant Christum, quem continent; et quælibet pars specierum indifferenter significat quamlibet partem corporis Christi, seu Christum ipsum, qui est panis vitæ; ergo indifferenter continent quamlibet partem, vel potius totum corpus Christi. Atque idem argumentum fieri potest ex parte formæ, ut dicebam; nam illud pronomen *Hoc* indifferenter indicat totam hostiam et partem ejus; sicut qui profert eamdem formam super plures hostias, indifferenter indicat singulas, et earum aggregatum; sicut ergo, quoad hoc, eadem est ratio de partibus hostiæ continuis, vel disjunctis, ita etiam quoad hoc, ut Christus sit in toto, et in qualibet parte, tam continua, quam disjuncta.

6. Quarto loco addi potest ratio, qua hic D. Thom. usus est; eamque Scotus, Gabriel, Ocham et Aureol. impugnant; defendant autem Capreol., dist. 10, quæst. 2, et ibi Sotus, et Cajet., et Ferrar., 4 contra Gent., cap. 67, ejusque expositionem ex commentario hoc remisi, quæ ex ratione proxime precedente pendet. Est autem hæc summa rationis D. Th.: In Eucharistia est per se, et ex vi verborum substantia corporis Christi, quantitas vero solum ex reali concomitantia; ergo totum Christi corpus in hoc sacramento ad eum modum est, quo substantia est sub dimensionibus quantitatis, et non ad eum modum, quo dimensiones quantitatis sunt in loco; sed natura substantiæ tota est sub tota quantitate, et tota sub qualibet parte suarum dimensionum; tota enim natura panis est sub qualibet parte specierum panis; ergo totum Christi corpus est ad eumdem modum sub dimensionibus panis tam continuis, quam divisis; est ergo totum sub qualibet parte eam. In quo discursu duplex præcipua difficultas occurrit. Prima est circa illam consequentiam: Substantia est hic ex vi verborum, quantitas per concomitantiam; ergo Christi corpus est hic per modum substantiæ, et non per modum quantitatis; hæc enim consequentia nec à D. Thom. probatur, nec per se nota est ex parte materiæ; et si ad syllogisticam formam revocetur, fundata est in hoc principio, quod, quicquid est in hoc sacramento per concomitantiam, non est secundum proprium modum, sed ad modum alterius, quod ex vi verborum est; quod tamen videtur falsum, ut patet inductione, nam Verbum hic est per concomitantiam, et tamen non propterea est

ad modum substantiæ corporeæ; et e contrario, substantia corporis est ex vi verborum, et tamen non est naturali modo, sed in Verbo. Item anima est per concomitantiam, et nihilominus est secundum modum suum, scilicet spirituali modo. Item ratione patet, quia quantitatem esse per concomitantiam, nihil aliud est, quam naturaliter resultare, seu comitari substantiam corporis Christi, ad quam per se terminatur conversio, quæ fit virtute verborum; sed hinc non sequitur, debere quantitatem privari suo effectu formalis, aut proprietate connaturali, ut patet in simili forma; nam etiam in creatione, substantia corporis, vel materia per se terminat creationem, quantitas autem etiam fit ibi per concomitantiam; concreatur enim, et resultat ex materia, seu tota substantia corporea. Ac tandem quamvis hic esset quantitas ex vi verborum, ut si consecratio fieret his verbis: *Hoc est corpus meum sua quantitate affectum*, nihilominus posset corpus Christi esse totum in toto, et totum in qualibet parte, per conversionem factam virtute talium verborum; non est enim dubium, quin posset esse haec Christi institutio; imo haec esset magis accommodata mysterio, et significationi specierum, et ipsius formæ; e contrario vero, quamvis quantitas sit per concomitantiam, et transubstantiatio fiat per eadem verba, per quæ nunc fit, potuisset corpus Christi non esse hic totum in toto, et in qualibet parte, sed cum aliqua extensione, prout altera opinio affirmat; illud enim, quamvis de facto ita non sit, tamen non implicat contradictionem, sed ex institutione pendet; ergo principium illud, quod quantitas hic sit per concomitantiam, insufficiens est, et impertinens ad inferendum, totum Christi corpus esse in qualibet parte.

7. Secunda difficultas est circa posteriorem partem rationis D. Thom., de modo existendi substantiæ sub dimensionibus; fit enim transitus æquivocus a natura substantiæ ad substantiæ entitatem, quæ valde diversa sunt; sub quantitate enim substantiæ materialis, et sub qualibet parte ejus, dici potest esse tota natura, seu essentia talis substantiæ; et adhuc hoc non videtur universaliter verum, sed tantum in substantiis homogeneis; sic enim quælibet pars panis est panis, et pars vini est vinum; et ideo dicitur tota natura talis substantiæ esse sub qualibet parte dimensionum; in heterogeneis autem non ita est; non enim pars quælibet hominis est homo; loquende